

לקו"ש חלק י"ז פ' ויקרא שיחה ג

פיענוח מראי מקומות

פ' ויקרא א, טו: והקריבו הכהן אל-המזבח ומלק את-ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח. פרש"י ד"ה ונמצה דמו: לשון מיץ אפים, כי אפס המץ, כובש בית השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד.

אבל לדעת רש"י כולם משורש אחד, וגם שורש ונמצה הוא "מץ" ולדעתו יש שרשים שהם רק ב' אותיות - ראה בארוכה מלבי"ם כאן "ונמצה דמו: הוא נפעל עבר ופירושו וכבר נמצה דמו קודם שהקטיר, כמו שפרש"י על "וישמע יעקב" (בראשית כח, ז) שפירושו וכבר שמע, וכנ"ל בסימן הקודם. והנה פעל זה מצאנוהו על שלשה תמונות: (א) נחי עיין - "מיץ חלב יוציא חמאה" (משלי ל: ל"ג). (ב) מן הכפולין - "למען תמוצו והתענגתם" (ישעיה סו, יא). (ג) מנחי ל"ה - כמו כאן ששרשו מצה כדבר הראב"ע והרד"ק. [ורש"י ז"ל שפירש ונמצה לשון "מיץ אפים" "כי אפס המץ", הולך לשיטתו שדעתו כדעת קדמוני הלשון שבעלי עלומי העין והנחים והחסרים והכפולים כולם משורש אחד המה ועיקר הוראתם אחד, ויתחלפו מצדדי הוראתיהם. כמו שכתבנו בפ"י בראשית על "הוא ישופך ראש" ועל "אנשי השם", ובפר' לך על "ואנכי הולך ערירי". וכן אגן און אנה כמ"ש במדבר (יא א); וכן נסך סכך סכה כמ"ש שמות (כה כט), וכן במקומות רבים. והארכתי בזה במקום אחר שכן דעת חז"ל ועיין אילת השחר (כלל ב ג ד)]. ובכל זאת יש הבדל ביניהם, ש"מצץ" מן הכפולים - מוצץ בפיו דבר שיש בו לחלוחית; "מיץ", מנחי ע"ו - סוחט משקה הנבלע באיזה דבר; ו"מצה" מנחי ל"ה - מורה על תמצית המשקה באחרית הכלי כמו השמרים שבשולי הכוס.

1) פרשתנו א, טו "והקריבו הכהן אל-המזבח ומלק את-ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח" פרש"י ד"ה ונמצה דמו: לשון מיץ אפים, כי אפס המץ, כובש בית השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד.

2) אין להקשות מדוע לא העתיק רש"י גם תיבות "על קיר המזבח" - כי העתיקן בפנים פירושו, וכמדובר כמ"פ שלפעמים מעתיק רש"י תיבות מהכתוב בפנים פירושו ומכניס ביניהן פירוש הדברים (ותיבות אלו צ"ל כתובות באותיות שמעתיקן רש"י מהכתוב), ובנדו"ד "ונמצה דמו, לשון מיץ אפים כו' השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד".

3) משלי ל, לג "כי מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ-אף יוציא דם ומיץ אפים יוציא ריב" (ושם "ומיץ").

4) ישע"י טז, ד "יגורו בך נדחי מואב הוי סתר למו מפני שודד כ"אפס המץ כלה שד תמו רמס מן-הארץ".

5) בראב"ע (משלי שם "מיץ: ג' שרשים, האחד אפס המץ, והשני ימצו וישתו, והשלישי למען תמוצו". ועוד) ורד"ק (בס' השרשים שלו) דג' שרשים בזה מיץ מצץ ומצה, ותיבת "נמצה" הוא נפעל בשורש "מצה".

הזאה השתא דכתיב ימצה משמע נמי לענין הזאה דממילא יהיה דם מצוי אצל היסוד.

וראה פרש"י פרשתנו ה, ט "והזה מדם החטאת על-קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל-יסוד המזבח חטאת הוא" ד"ה והזה מדם החטאת: בעולה לא הטעין אלא מצוי, ובחטאת הזאה ומצוי, אוחז בערף ומתיז, והדם נתז והולך למזבח.

14) כי אף שי"ל שבכאו"א יש דינים משלו (וע"ד מליקה במקום שחיטה) מסתבר שהעבודות העיקריות הם דומות זל"ז.

(משא"כ שחיטה שכשרה בזר - פרש"י לעיל א, ה "ושחט את-בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את-הדם וזרקו את-הדם על-המזבח סביב אשר-פתח אהל מועד" ד"ה ושחט והקריבו: הכהנים. מקבלה ואילך מצות כהנה, למד על השחיטה שכשרה בזר).

15) א, ה ואילך "ושחט את-בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את-הדם וזרקו את-הדם על-המזבח סביב אשר-פתח אהל מועד: והפשיט את-העלה ונתח אתה לנתחיה: ונתנו בני אהרן הכהן אש על-המזבח וערכו עצים על-האש: וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את-הראש ואת-הפדר על-העצים אשר על-האש אשר על-המזבח: וקרבו וקרעו ירחף במים והקטיר הכהן את-הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח לה" עיי"ש.

16) בנוגע לקבלה (והולכה) - ראה פרש"י (שם, ה ד"ה והקריבו: זו קבלה, שהיא הראשונה, ומשמעה לשון הולכה, למדנו שתיהן) - י"ל, שס"ל לרש"י, שע"פ פש"מ היא רק הכנה וחלק מענין הזריקה. וכ"מ ממפרשים דלקמן הערה 18.

17) להעיר מהגירסא שבדפוס שני "ונמצה דמו, לשון מיץ כובש כו" ואינו מביא הכתובים. וכ"ה ברא"ס.

18) בפרש"י פרשתנו (ה, ט "והזה מדם החטאת על-קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל-יסוד המזבח חטאת הוא" **"בעולה לא הטעין אלא מצוי ובחטאת הזאה ומצוי אוחז בעורף כו" וז"ל שם ד"ה והזה מדם החטאת: בעולה לא הטעין אלא מצוי, ובחטאת הזאה ומצוי, אוחז בערף ומתיז, והדם נתז והולך למזבח.**

אבל אין הכוונה שבעולה אין כלל הענין של זריקת הדם, כ"א שבחטאת הוצרכו להיות ב' פעולות. אבל גם מצוי דעולה תוכנו ענין הזריקה. וכדמוכח מפרש"י זה גופא דמשוה הזאה ומצוי זל"ז.

ובפרש"י מעילה (ט, א במשנה "מתני עולת העוף מועלין בה משהוקדשה נמלקה הוכשרה ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה מיצה דמה חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא ומועלין בה עד שתצא לבית הדשן" ד"ה מיצה) **"דמיצוי עולת העוף במקום זריקה דבהמה והזאה בחטאת העוף כו" וז"ל שם: "דמיצוי עולת העוף במקום זריקה דבהמה והזאה דחטאת העוף דלא כתיב אלא ונמצה דמו (ויקרא א': ט"ו) וההוא מיצוי קבע לה בפיגול אם חישב עליו במליקה להקטירה חוץ לזמנה דכי מיצה דמה קרבו מתיריו בפיגול וחייבין עליה כרת וה"ה דבתר מיצוי יש בו נותר וטמא".**

וראה דעת זקנים בעה"ת "ונמצה דמו על קיר המזבח. לפי שדמו מועט אינו מקובל במזרק שאם היה מקבלן בכלי לא יוכל להזות ולכך מולק בראשו של מזבח כדי שימצה מיד על המזבח",

חזקוני "ונמצה דמו על קיר המזבח ע"י שדמו מועט אם יקבלנו במזרק לא יוכל ליקח ממנו להזות לכך מולק בראש המזבח כדי שימצה מיד על המזבח"

ופענח רזא - עה"פ "ונמצה דמו על קיר המזבח מפני שהדם מועט ואם הי' מקבלו תחלה במזרק לא הי"ל כדי ליקח ממנו אח"כ להזאה, לכן ונמצה מתחלה על המזבח עצמו". **ועוד.**

19) ועפ"ז יומתק מה שפירושו על "ומלק והקטיר ונמצה" כתב לאחר פירושו על "ונמצה דמו" וז"ל שם ד"ה ומלק, והקטיר, ונמצה: א"ל כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה? אלא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו, אף מליקה כן. ופשוטו של מקרא מסרס הוא, ומלק והקטיר, וקדם הקטרה ונמצה דמו כבר

- כי דוקא לאחר פירושו כאן שזהו ענין הזריקה, מקשה לאח"ז "אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה", שהרי למדנו שהקטרה היא לאחר הזריקה.

ראה רמב"ן "והקריבו הכהן אל המזבח ההקרבה הזו היא העלאה שיעלה העוף אל המזבח ושם ימלוק אותו שהמליקה אינה אלא בראשו של מזבח ומפני זה דרשו (זבחים סה) "הכהן" וכי עולה על הלב שהזר קרב לגבי מזבח אם כן למה נאמר "הכהן ומלק" מלמד שלא תהא המליקה אלא בעצמו של כהן. ומלק והקטיר ונמצה אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה אלא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו ופשוטו של מקרא מסורס הוא ומלק והקטיר וקודם הקטרה ונמצה דמו כבר לשון רש"י (רש"י על ויקרא א': ט"ו) ולא יתכן לומר שימלוק את הראש ויקטירו ואחרי כן ונמצה דם הגוף על קיר המזבח והקטיר אותו לפי שאין אברים קרבין לעולם בשום קרבן אלא לאחר הרצאת דמים כי הדם הוא בנפש יכפר בכל הקרבנות ולפיכך דרשו כן שלא בא הכתוב אלא להקיש מליקה להקטרה שיהא בשניהם הראש בעצמו והגוף בעצמו אבל פשוטו של מקרא ומלק את ראשו להקטיר המזבח ילמד על המליקה שתהיה להקטיר הראש כאשר יקטיר הגוף כמו שאמר (ויקרא א': י"ז) והקטיר אותו הכהן כי דרך הכתוב בכל הקרבנות לומר כן כמו שפירשתי (רמב"ן על ויקרא א': ו') בנתחי העולה אבל אמר בכאן (ויקרא א': י"ז) והקטיר אותו הכהן ולא אמר והקטיר את הכל כי שתי הקטרות הן יקטיר הראש ויסיר המוראה ושסע אותו ויקטיר הגוף כמו ששינו ב זבחים (שם)"

ורא"ם כאן "ומלק והקטיר ונמצה. אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה אלא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו. שחותך שני הסימנין ואע"פ שהוא מחובר בעור הבדלה חשיבא דאמליקה כתב רחמנא הך הבדלה ומליקה כשחיטה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה ועוד אין שחיטה נזכרת בו בהבדלה נמי לא מעכב ובת"כ ומייתי לה בפרק קמא דחולין ובזבחים פרק קדשי קדשי יאמרו אי מה מליקה האמורה להלן בחטאת העוף מולק ואינו מבדיל אף כאן ימולק ולא יבדיל ת"ל ומלק את ראשו והקטיר המזבח ונמצה דמו אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה אלא מולקו כדרך הקטרתו מה מצינו בהקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו פי' וכי אחר שהוא מקטיר הוא מוצה את דמו והלא מצוי הדם קודם להקטרה שהרי אין אברים קרבין לעולם בשום קרבן אלא לאחר הרצאת דמים כי הדם בנפש יכפר והוא ליה למכתב ומלק את ראשו ונמצה דמו ואחר כך והקטיר המזבח ולמה נכנסה ההקטרה בין מליקה למצוי להקיש מליקה להקטיר' לומר לך שמליקותו כדרך הקטרתו מה מצינו בהקטרה והקטיר' גופה מניין כבר שנו בת"כ ומניין להקטרה שהראש בעצמו כשהוא אומ' והקטיר אותו המזבחה הרי הקטרת הגוף אמורה הא אינו אומר כאן את ראשו והקטיר אלא זו הקטרה לראש בעצמו כלומר הקטרה זו היא הקטרת הראש בפני עצמו וההקטרה האחרת הוא הגוף בפני עצמו דאם לא כן תרתי למה ל"י."

וראה פנ"י עה"פ "פירש"י אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר וכו', וכתב הרמב"ן ולא יתכן לומר שימלקו את הראש ויקטירו ואח"כ ונמצה דם על גוף המזבח וכו', לפי שאין מקריבין אברים לעולה בשום קרבן אלא לאחר הוצאת דמים וכו', לכאורה אינו ראייה משאר קרבנות דקבלת הדם היה קודם הפשט ונתוח והעלאת אברים ע"ג כבש, משא"כ בעולת העוף שהמליקה היתה בראש המזבח ולמה יעכב הקטרת הראש עד לאחר מיצוי הדם, ועיקר

26) פרשתנו א, ט "ויותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה ויתודה בפיו כנגד הדבור וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו נפש תחת נפש וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו וקרבן התמיד בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד ואלה דברים מתקבלים מושכים את הלב כדברי אגדה עיי"ש.

27) ראה ד"ה טעמה כי טוב תש"ט פ"ב "דהנה ענין הקרבן הוא שלוקח בהמה חי שלמה בלא מום ושוחטה ומקריבה ע"ג המזבח. שענין השחיטה הוא מה ששופך את דמה ומוציא החיות ממנה. והנה בדוגמא כזאת הוא גם בקרבן האדם, דכל אדם באשר הוא יודע את עצמו ומהותו, הן מצד כשרון נפשו וחושיו והן מצד מעמד ומצב גופו גסותו וישותו, ופרטי התאוות או העבירות ר"ל שהוא סבוך בהן וקשה לו להפרד מהן. וע"ז יביא קרבן ויתכפר לו. שענין הקרבן הוא שראשית כל יתבונן היטב במהותו וענינו באריכות ההתבוננות מבלי העלים ענין גם קל, ואח"כ ישחט את הרצון התקיף שיש לו ויזבח אותו. והיינו שישפוך דם הרצון שלא יהי בתוקף כ"כ ויוציא את החיות ממנו שעכ"פ לא יהי ברתיחה ותוקף כ"כ עיי"ש בארוכה. ועוד

28) להעיר שדברי הרמב"ן הנ"ל הוא בפסוק הנאמר בקרבן עולה [ווקרבו וקרעו ירחץ במים והקטיר הכהן אתהכל המזבחה עולה אשה ריחניחוח לה"].

29) פרש"י פרשתנו א, ד "וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו" ד"ה ונרצה לו: על מה הוא מרצה לו, אם תאמר

כיון דאמרינן בסוף פ"ק דחולין [כ ב] כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה א"כ לא הבדיל כלל את העור כפירש"י שם ד' כ"א, ולא ילפינן אלא מליקה מליקה בשני סימנים, וכ"ש למ"ד שם כמשפט חטאת בהמה, דאין לרבות יותר משני סימנים מכ"ש למ"ד דאין הקטרה פחות מכזית כדאיתא [בזבחים] [במנחות נח ב] דלא שייך לשון הקטרה בראש בן יונה לבד כיון דהוא פחות מכזית".

20) בפרש"י שם ד"ה כי אפס המץ: המיץ שלך עשרך וכבודך שהיה לך על ידי צאנך ובקרך שאת מוצצת מהם חלב וחמאה (הובא לקמן בפנינים. ועד"ז במצודות)". ועוד) "מוצצת מהם". וגם זה שייך לנדוד"ד - ראה לקמן בפנינים ס"ה.

21) וגם אפשר לפרש כשאר מפרשים שם - ראה רד"ק "כי אפס המץ. היה לך להסתירם כי הנה עתה אפס השודד שלהם והמוצץ כל טובה והרומס ארצם כולם תמו, וזה אמרו על מפלת סנחריב בירושלם, ושוד תאר והוא כמו שודד, וכן המבליג שוד על עז, אמר הם ינצלו מן השודד",

ראב"ע שם "תואר השם והוא יוצא, למען תמוצו (ישעיהו ס"ו י"א) כמותו". ועוד.

22) ובמצוד"ד שם משמע ש"וימץ" הוא לשון נפעל.

23) כפרש"י משלי שם "מיץ שחיטה כמו . וימץ טל וגו'". ובפשטות קאי על כל הג' פעמים "מיץ" שבכתוב. ועפ"ז "שחיטה" הוא צד השווה שבכולם - הפעולה בדבר להוציא ממנו הבלוע בו (וכיו"ב).

משא"כ "כובש" אינו מדגיש היציאה כ"א רק פעולת האדם בהדבר.

24) וכדמשמע ממפרשים הנ"ל שבהערה 18 שמיצוי הוא גדר אחד עם זריקה.

25) הראי' שרש"י מביא כאן.

על כרתות ומיתות בית דין או מיתה בידי שמים או מלקות, הרי ענשן אמור, הא אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שנתק לעשה.

תו"כ שם "ונרצה לו, מלמד שהמקום מרצה לו. ועל מה המקום רוצה לו? אם תאמר דברים שחייבים עליהם מיתה ביד בית דין, מיתה בידי שמים, כרת בידי שמים, מלקות ארבעים, חטאת ואשמות – הרי עונשן אמור, ועל מה המקום מרצה לו? על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה. ר' שמעון אומר "ונרצה לו" – לו ולזבח, אף על פי שלא סמך, הזבח מרצה"

(וראה רמב"ן "ונרצה לו לכפר עליו על מה הוא מרצה לו אם תאמר על כריתות ומיתות ב"ד או מיתה בידי שמים או מלקות הרי ענשן אמור הא אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שנתק לעשה לשון רש"י (רש"י על ויקרא א' ד') וברייתא היא בתורת כהנים (פרק ד ח) ואני תמה וכי היכן עונשן אמור כי הקרבנות בשוגגין הן מרצין ונוכל לומר שיכפרו על חייבי מיתה בידי שמים שוגגין ועל חייבי מלקות שוגגין ועל חייבי מיתות ב"ד שוגגין באותן שאין חייבין עליהם חטאת כגון מכה אביו ואמו ומקלל כשם שהחטאת מכפרת בחייבי כריתות שוגגין ואולי בעבור שפירש הכתוב בחייבי מיתות ב"ד ובחייבי כריתות עונשן במזיד ובשוגג ופירש בחייבי מיתה בידי שמים עונשן במזיד למיתה ובחייבי לאוין למלקות ולא פירש בהם שום עונש בשוגג נראה להם לחכמים שכל העונש שבהם פירש הכתוב כי למה יפרש עונשן של אלו במזיד ובשוגג ויפרש עונש האחרים במזיד ולא יפרש אותו בשוגג ויאמר שיהא מחוייב להביא בהן עולה ולכך ראו שאין בחייבי מיתה בידי שמים ובחייבי מלקות אלא עונשן המפורש בהן במזיד אבל בשוגג אין עליהם שום נשיאות חטא ואין צריכין רצוי כלל וזהו שאמרו "כבר ענשן אמור" שכל העונש שרצה להטיל עליהם כבר אמרו הכתוב אבל על עשה ועל לא תעשה הניתק לעשה המזידין שלא הזכיר בהם שום עונש ואי אפשר שלא יענש בהם בזה ירצה בעולה הזו אם יביאנה בנדבת נפשו ויתכן לומר כי בעבור שלא הזכיר בקרבנות הנדבה "לכפר

עליו על שגגתו אשר שגג" כאשר בקרבנות החטא ואמר "ונרצה" היה לרבותינו במשמעות הזה שיכפר על המזידים שאינם רצויים לפניו כי השוגג אע"פ שחטא רצוי השם הוא אם כן אי אפשר לו לכפר על המזידים זולתי על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה שלא נזכר בהם עונש אלא שאינם רצויים למלך בעבור שעברו על מצותו ובמה יתרצו אל אדוניהם בדורון הזה וראיתי באגדה בויקרא רבא (ז ג) תני רבי שמעון בן יוחאי אין העולה באה אלא על הרהורי עבירת הלב אמר רבי לוי מקרא מלא הוא והעולה על רוחכם היה לא תהיה (יחזקאל כ לב) העולה מכפרת על העולה על רוחכם וכן באיוב הוא אומר והעלה עולות מספר כולם כי אמר איוב אולי חטאו בני וברכו אלקים בלבבם (איוב א ה) הדא אמרה אין העולה באה אלא על הרהורי הלב והטעם שלפי שהוא חטא שאין מכיר בו אלא ה' לפיכך כולה כליל לה' ולשון "ונרצה לו" יחזור אל השם הנכבד הנזכר שיתרצה לו בקרבן הזה לכפר עליו מלשון ובמה יתרצה זה אל אדניו (שמואל א כט ד) ואור פניך כי רציתם (תהלים מד ד) וכן רבים ויתכן כי ונרצה לנוי לחטא שנרצה לו חטאו לכפר עליו מלשון כי נרצה עונה (ישעיהו מ ב) עד רצתה הארץ את שבתותיה (דהיי"ב לו כא) והם ירצו את עונם (ויקרא כו מג) לשון השלמה ויתכן שהוא כענין הראשון כאלו העון רצוי לפני השם לא יחר אפו בו עוד"

וגו"א שם "ונרצה לו על מה הוא מרצה. והקשה הרמב"ן, דהא קרבנות באים לכפר בשוגג, ומיתה בידי שמים ומלקות – במזיד דוקא, ואם כן יש לומר דהעולה בא על חייבי מלקות שוגגין או חייבי מיתות שוגגין, ותירץ הרמב"ן בעבור שפירש הכתוב כל חייבי מיתות וכל חייבי כריתות עונשין אשוגג ואמזיד, ופירש בחייבי מיתות עונשין למיתה ובמלקות למלקות, נראה לחכמים אם ענש לשוגג בחייבי מיתה בידי שמים ובחייבי מלקות – למה לא פירש הכתוב כמו שפירש הכתוב המזיד, ונאמר שחייב להביא עולה, עד כאן. וקשה על פירוש, דשמא אין מחוייב להביא עולה, לכך לא פירש הכתוב שהוא מחוייב להביא

עולה, ומכל מקום אם מביא – מרצה. ויראה דהכתוב אומר "ונרצה לו לכפר עליו", משמע חטא המפורש, ולכך מקשה אי אחטא מיתה ומלקות וכת – הלא עונשן מפורש, ואין לומר אחיוב מלקיות בשוגג או חיבי מיתה שוגגין, דאין זה עונש מפורש שיאמר הכתוב "ונרצה לו לכפר עליו", דשמא אין כאן עונש כיון דלא נמצא חטא זה בתורה כלל העובר בשוגג לאו או מיתה בידי שמים, לכך אמר דהוא על עשה ולא תעשה, דאזהרתן וחטא שלהן נתבאר במקום אחר, ולא נזכר כפרה, אמר הכתוב "ונרצה לו לכפר עליו" על חטא, ופשוט הוא פירוש זה למאוד, ונכון עיי"ש בארוכה).

וראה זבחים ז, ב "ואמר רבא עולה דורון היא היכי דמי אי דליכא תשובה (משלי כא, כז) זבח רשעים תועבה ואי דאיכא תשובה התניא עבר על מצות עשה ושב לא זז משם עד שמוחלים לו אלא ש"מ דורון הוא" עיי"ש

ובפרש"י ד"ה עולה דורון היא: אינה באה לכפר על עשה כפרה ממש אלא אחר שכפרה התשובה על העשה היא באה להקבלת פנים כאדם שסרח במלך וריצהו עיי" פרקליטין וכשבא להקביל פניו מביא דורון בידו.

אגה"ת פ"ב "אמנם שיהי לרצון לפני ה' ומרוצה וחביב לפניו ית' כקודם החטא להיות נחת רוח לקונו מעבודתו. היה צריך להביא קרבן עולה אפי' על מ"ע קלה שאין בה כרת ומיתת ב"ד כמו שדרשו רז"ל בת"כ ע"פ ונרצה לו וכדאיתא בגמ' פ"ק דזבחים דעולה מכפרת על מ"ע והיא דורון לאחר שעשה תשובה ונמחל לו העונש. וכאדם שסרח במלך ופייסו עיי' פרקליטין ומחל לו. אעפ"כ שולח דורון ומנחה לפניו שיתרצה לו לראות פני המלך (ולשון מכפרת וכן מ"ש בתורה ונרצה לו לכפר עליו אין זו כפרת נפשו אלא לכפר לפני ה' להיות נחת רוח לקונו כדאיי"ש בגמ' וכמ"ש תמים יהי לרצון) ועכשיו שאין לנו קרבן להפיק רצון מה' התענית הוא במקום קרבן כמ"ש בגמרא שיהא מיעוט חלבי ודמי שנתמעט כאלו הקרבתי לפניך וכו" עיי"ש.

(30 תו"כ שם "ונרצה לו לכפר, במכפר. איזהו מכפר, זה הדם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר (ויקרא יז, יא). אין לי אלא דם הטהור; דם הטמא מנין, כשהוא אומר ונשא אהרן את עון הקדשים (שמות כח, לח) איזה עון הוא נושא, אם עון פיגול, כבר נאמר (ויקרא ז, יח) 'פיגול הוא לא יחשב'; אם עון נותר, כבר נאמר (ויקרא יט, ו-ז) לא ירצה; ואיזה עון הוא נושא, עון טומאה שהותר מכללה לציבור".

זבחים ו, א "תא שמע (ויקרא א, ד) וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר (ויקרא יז, יא) כי הדם הוא בנפש יכפר אלא מה תלמוד לומר וסמך ונרצה לכפר שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר". וס"נ.

וראה פרש"י ד"ה דם - פסחים עז, ב "ורבי יהושע, אין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם, קל וחומר הוא, ומה אימורין דכי ליתנהו לא מעכבי, כי איתנהו מעכבי, דם, דכי ליתיה מעכב, כי איתיה לא כל שכן דמעכבי" ובפרש"י ד"ה דם: "דהא תרווייהו מודו אם אין דם אין בשר דמתחלת הקדשן הן נאסרין וכפרה אינה באה אלא בדם וכהנים משולחן גבוה קא זכו וכיון דכפרה ליתיה איסורא להיכא אזל".

(31 ראה ברכות יז, א (הובא באגה"ת שם) "שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי כו" וז"ל שם: "רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא, בתר דמצלי אמר הכי רבון העולמים, גלוי לפניך בזמן שבית המקדש קיים, אדם חוטא, ומקריב קרבן. ואין מקריבין ממנו, אלא חלבו ודמו, ומתכפר לו. ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי, יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח, ותרצני".

(32 להעיר גם ממרוז"ל בספרי (ואתחנן ו, ה) עד מיצוי הנפש כו' וז"ל שם: "ובכל נפשך. אפילו הוא נוטל את נפשך. וכן הוא אומר (תהלים מד) "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה". רבי שמעון בן מנסיא

אומר, וכי אפשר לו לאדם ליהרג בכל יום. שמעון בן עזאי אומר, בכל נפשך, אוהבהו עד מיצוי הנפש"

(הובא באגה"ק ס"א "אך עת וזמן החיזוק ואימוץ הזרועות והראש היא שעת תפלת השחר שהיא שעת רחמים ועת רצון העליון למעלה. ולזאת אותה אבקש ממבקשי ה' יבינו וישכילו יחדיו ולהיות לזכרון בין עיניהם כל מה שכתבתי אליהם אשתקד בכלל. ובפרט מענין כוונת התפלה מעומקא דלבא יום יום ידרשון ה' בכל לבם ובכל נפשם ונפשם תשתפך כמים נוכח פני ה' וכמארז"ל בספרי עד מיצוי הנפש כו"י).
וראה ערוך (ובערוך השלם).

33) כ"ה באגה"ת פ"ז "וככה ממש הוא בנמשל בכל עונות שאדם דש בעקביו ומכ"ש המפורסמות מדברי רז"ל שהן ממש כע"ז וג"ע וש"ד. כמו העלמת עין מן הצדקה כמ"ש השמר לך פן יהי דבר עם לבבך בליעל כו' ובליעל היא עע"א וכו'. והמספר בגנות חבירו היא לה"ר השקולה כע"ז וג"ע וש"ד וכל הכועס כאלו עע"ז וכן מי שיש בו גסות הרוח. וכנהנה רבות בגמרא. ות"ת כנגד כולן כמארז"ל ויתר הקב"ה על ע"ז וכו'. ולכן סידרו בק"ש שעל המטה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד וכו"י עי"ש.

אגה"ק ר"ס כה "והוא בהקדים מארז"ל כל הכועס כאילו עובד עכו"ם וכו'. והטעם מובן ליודעי בינה לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה כי אילו היה מאמין שמאת ה' היתה זאת לו לא היה בכעס כלל ואף שבו אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכהו או מזיק ממנו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע בחירתו אעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום" עי"ש בארוכה.

ובקיצורים והערות לתניא ע' לט "ע' שבת קה ע"ב. וע' בר"מ ח"ג קעט ריש ע"א. וע' באור עולם שבספר ראשית חכ' פט"ו, וע' זהר ח"א כז, ב. ובת"ז תנ"ו בתחלתו, ובמד"ר (ובמד"ר*) הנעלם מז"ח פ' נח".

ועייג"כ זה"ג רל"ד, ב "ובגין דמינה אתער כעס לכבד, אוקמוה רבנן במתניתין, כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה. ולא עוד, אלא דלית שריפה וחמימות בכל מרעין דאברין דגופא, אלא ממרה. דאיהי אדליקת בשלהובין על ערקין דכבד, ובעי לאוקדא כל גופא. ואיהו כגוונא דימא, כד איהו כעיס, דגלי ימא סלקין עד רקיעא, ובעו לנפקא מגבוליהו, לתברא (ס"א לחרבא) עלמא" עי"ש.

פיה"מ אבות פ"ב מ"י "אל תהי נוח לכעוס. אל תכין עצמך לכעס ולרגזנות וכבר הפליגו לגנות הכעס והרגזנות והחזק שבדבריהם אמרם כל מי שכועס כאילו עובד עבודת כוכבים וסמכוהו לאמרו לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר. ר"ל ששני הדברים אחד"*.
רמב"ם הל' דעות פ"ב ה"ג "וכן הכעס מדה רעה היא עד למאד וראוי לאדם שיתרחק ממנה עד הקצה האחר. וילמד עצמו שלא יכעס ואפלו על דבר שראוי לכעס עליו. ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו או על הצבור אם היה פרנס ורצה לכעס עליהן כדי שיחזרו למוטב יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי ליסרם ותהיה דעתו מישבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס. אמרו חכמים הראשונים כל הכועס כאלו עובד עבודת כוכבים. ואמרו שכל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו. ובעלי כעס אין חייהם חיים. לפיכך צוו להתרחק מן הכעס עד שינהיג עצמו שלא ירגיש אפלו לדברים המכעיסים וזו היא הדרך הטובה".

(* ובלקוטי הגהות לתניא ע' ס "במד"ר".
**** וכצ"ל בקצוה"ע ע' קמט.**

34) אגה"ק שם.

35) תניא פכ"ד - כה [אינו נעתק מפני האריכות].

36) ראה בכ"ז אגה"ק סכ"ה (קמ, סע"ב) "ואחר הדברים והאמת האלה הגלויים

רוצה בשו"א ואינו יכול כלל להיות נפרד מאלקות, והראי" דכאשר בא לידי נסיון וכופין אותו ח"ו על ענין של כפירה . . . ה"ה משליך ח"ו מנגד ומקבל עליו כל המיני יסורין ח"ו ומוסר נפשו על קדושת שמו ית' . . . לפי דאז הרי יודע ומרגיש בנפשו ואינו רוצה ח"ו להפרד מאלקי ישראל, דכזה להיות ח"ו וח"ו נפרד מאלקי ישראל אין ביכולת שום בר ישראל" עיי"ש. ועוד.

38) תנחומא וישב ד' "ויוסף הורד מצרימה. זה שאמר הכתוב: לכו חזו מפעלות אלקים נורא עלילה על בני אדם (תהלים סו, ה). אמר רבי יהושע בן קרח, אף הנוראות שאתה מביא עלינו, בעלילה את מביאן. בא וראה כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, מיום הראשון ברא מלאך המות . . . ואדם נברא בששי ועלילה נתלה בו שהוא הביא את המיתה לעולם . . . וכן אתה מוצא שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה וגו' . . . וכיון שאמר להם: שמעו נא המרים (במדבר כ, י), אמר לו הקדוש ברוך הוא, לכן לא תביאו את הקהל הזה. הוי, נורא עלילה".

וראה סוכה נב, ב "אמר רב חנא בר אחא, אמרי בי רב ארבעה מתחרט עליהן הקדוש ברוך הוא שבראם, ואלו הן גלות, כשדים, וישמעאלים, ויצר הרע . . . יצר הרע, דכתיב ואשר הרעתי".

ובארוכה - תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך "כמ"ש ראה נתתי לפניך החיים והטוב המות והרע ובחרת בחיים כו'. הרי עיקר הכח הוא ניתן לאדם מצד עצמו דוקא לבחור בטוב כו' וכמ"ש איזהו גבור הכובש את יצרו כו'. והרי אמר הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כו'. שע"ז הוסד יסוד השכר והעונש. שכר לצדיקים שלבם ברשותם בהתגברם על הרע לבערו. ועונש לרשעים שהולכים אחרי שרירות לבם הרע. וכמו וירא כי רבה רעת האדם כו'. אך עכ"ז גם זה הכח ועוז שיש בצדיקים להגביר הטוב על הרע. מאת ה' בא לעזור לו בזה. וכן להיפוך לרשעים ימנע העזר. וינתן רשות להקליפות להביאו לידי חטא להגביר הרע

וידועים לכל נחזור לענין ראשון בענין הכעס שהוא כעובד ע"ז והיינו במילי דעלמא כי הכל בידי שמים חוץ מ"ש ולכן במילי דשמיא לאפרושי מאיסורא לא שייך האי טעמא דאמרן וכמ"ש ויקצוף משה והיינו משום כי ה' הקרה לפניו מצוה זו לאפרושי מאיסורא כדי לזכותו. אך זהו כשיש בידו למחות בקצפו וכעסו על חבירו אבל כשאין בידו למחות כגון עו"ג המדבר ומבלבלו בתפלתו א"כ מה זאת עשה ה' לו אין זאת כ"א כדי שיתגבר ויתאמץ יותר בתפלתו בעומק הלב ובכוונה גדולה כ"כ עד שלא ישמע דבורי העו"ג אך שלמדרגה זו צריך התעוררות רבה ועצומה" עיי"ש בארוכה,

תניא פכ"ט "והנה כל מה שיאריך בעניינים אלו במחשבתו וגם בעיונו בספרים להיות לבו נשבר בקרבו ונבזה בעיניו נמאס ככתוב בתכלית המיאוס ולמאס ח"ו ממש הרי בזה ממאס ומבזה הס"א ומשפילה לעפר ומורידה מגדולתה וגסות רוחה וגבהותה שמגביה את עצמה על אור קדושת נפש האלקיות להחשיך אורה. וגם ירעים עליה בקול רעש ורוגז להשפילה כמאמר רז"ל לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר שנאמר רגזו וגו' דהיינו לרגז על נפש הבהמית שהיא יצרו הרע בקול רעש ורוגז במחשבתו לומר לו אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול וכו' ככל השמות שקראו לו חכמינו ז"ל באמת עד מתי תסתיר לפני אור א"ס ב"ה הממלא כל עלמין היה הוה ויהיה בשוה גם במקום זה שאני עליו כמו שהיה אור א"ס ב"ה לבדו קודם שנברא העולם בלי שום שינוי כמ"ש אני ה' לא שניתני כי הוא למעלה מהזמן וכו' ואתה מנוול וכו' מכחיש האמת הנראה לעינים דכולא קמיה כלא ממש באמת בבחי' ראייה חושיית" עיי"ש בארוכה.

37) ראה ד"ה באתי לגני השי"ת פ"ג דלכאורה איך אפשר הדבר אשר יבוא האדם לידי עבירה, והוא רק לפי שאינו מרגיש שבזה הוא נפרד מאלקות, ונדמה לו אשר עודנו ביהדותו, ואם יודע את האמת כמו שהוא שע"י החטא ועון נעשה נפרד מאלקות הרי לא ה"י עושה את דבר העבירה ר"ל בשו"א, לפי שבטבע כל ישראל שאינו

ויהי צדיק. כתשובה דמנשה כו' והיינו עיי' תחבולות שונות. כמו להביא יסורין ממרקין לשבור לבב הרשע ולהכניעו. ולהיפוך להגביה לבב הצדיק בתענוגי העוה"ז ובגדולה יתירה להפילו ברע כמו וישמן ויבעט כו'. וכמו והוא מסיבת מתהפך בתחבולותיו כו' שהן תחבולות שונות ונסיגות וצירופים שלא יכול לעמוד בהן ויחטא כו"י עיי"ש בארוכה. ובכ"מ.

וראה לקו"ש חי"ח 6-395 "אפילו אויב מיזאל זאגן, אז וויבאלד דער תיקון און עליי פון א ירידה נוספת קען זיין נאר דורך א העכערן און טיפערן כח, ובמילא ווערט דורך דער הוספה בהירידה אויך אויפגעטאן א הוספה בהעליי - איז עס אבער, לכאורה, נאר אן ענין פון "מכאן ולהבא", עס ווערט אויפגעטאן בשעת דעם גמר התיקון ועליי; ווי איז אבער שייך צו זאגן, אז די ירידה (נוספת) איז בפנימיותה אן ענין פון עליי?

איז דער אמת אבער ווי דער מיטעלער רבי איז מבאר בארוכה [מיוסד אויף דעם וואס שטייט אין מדרש אויפן פסוק "נורא עלילה על בני אדם", אז דאס וואס אדה"ר האט חוטא געווען בחטא עה"ד איז "עלילה נתלה בו"], אז דאס וואס "לפעמים גובר הרע דיצה"ר על האדם ויחטא" איז עס דערפאר וואס "מלמעלה הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה". און דאס איז ניט אין סתירה צום ענין פון "בחירה" און (במילא) שכר ועונש - ווייל אט דער "עזר העליון שיעוררו לבחי' הרע לגבור על הטוב" איז אין אן אופן נעלם וואס איז ניט נרגש אין דעם אדם, און במילא איז ער ניט מכריח זיין בחירה (פונקט ווי די ידיעה שלמעלה איז ניט מכריח די בחירה). קומט אויס, אז אויך די ירידות זיינען בכוונה תחילה אז דורך דער תשובה אויפן חטא זאל זיין דער "יתרון האור מן החושך" דוקא, דורכן מהפך זיין זדונות לזכויות עיי"ש בארוכה. **וש"נ.**

39) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג "וכך אמרו חכמי הקבלה שכל התורה ומצות שאדם עושה בעודו רשע אף שמוסיף כח בקליפות לפי שעה מכל מקום כשיחזור אח"כ

שבו יותר על הטוב כענין שאמר הבא לטהר הרבה מסייעין אותו מלמעלה. וכן אמר מקדש אדם א"ע מלמטה מעט מקדשין אותו מלמעלה הרבה. ולהיפוך הבא לטמא פותחין לו שערי טומאה כו' שנא' אם ללצים הוא יליץ כו'. וכן אמר אדם מטמא א"ע מעט מטמאין אותו הרבה. וכן מ"ש מהי מצעדי גבר כוננו. בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו כו'.

אך באמת ממאמרים אלו אין ראוי. דמ"ש הבא לטהר או לטמא. או מ"ש בדרך שאדם רוצה לילך כו'. הרי כבר בא לטהר. ובוחר בטוב. שזהו עיקר נקודת הבחירה ברצון שבלב בתחלה. לבחור בטוב או ברע. ולפי שבוחן לבות ה' יעזור לבחור בטוב כמו לא ימנע ה' טוב להולכים בתמים כו'. ולהיפוך לבחור בנקודת לבו לטמא ברע פותחין לו שערי טומאה. שעיי"ז עוזרין לו לימשך ברע יותר כו'. וכענין מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה כו'. כמ"ש מקדש א"ע מעט בפו"מ או מטמא א"ע מעט כו'. וא"כ גם מ"ש אלמלא ה' עוזרו לא יכול לו זהו ג"כ כשנקודת לבו נוטה לבחור בטוב ולמאוס ברע ומתגבר על הרע. רק שאינו יכול לו בלתי עזר ה'. ועכ"ז נקרא גבור הכובש את יצרו כו'. אבל בלי בחירה כלל בתחלה. רק שיעזרו בכח העליון האלקי שיבחרו בטוב או להיפוך. א"כ בטלה עיקר ענין הבחירה שאמר ובחרת בחיים כו' דמשמע שזהו כמו ברשות האדם בכחו מצד עצמו לבד. ואם הכל מעזר העליון יבא לאדם טו"ר.

לפיי"ז לכאורה יבוטל ענין השכר והעונש לצדיק ורשע שזהו יסוד כל התורה כו'. והנה במדרש אמר ע"פ נורא עלילה על בני אדם שעושה עלילות על בני אדם שבעלילה בא. לפעמים גובר הרע דיצה"ר על האדם ויחטא אף שלא היה בחירה בלבו לזה בתחלה כלל. כמו שהיה בדוד המלך ע"ה שהיה בו רוה"ק בתמידות. ולא היה ראוי כלל לאותו מעשה דבת שבע. רק מלמעלה הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה. כמ"ש ראויה היתה בת שבע לדוד כו'. ואמר למען תצדק כו'. ואלמדה פושעים דרכיך כו'. וכן להיפוך לפעמים יגבור כח הטוב דיצה"ט על הרשע ויתעורר בתשובה שלימה

בתשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כמ"ש כי לא ידח ממנו נידח אזי מוציא מהקליפה כל התורה והמצוות וחוזרים לקדושה בחזרתו, ולפיכך אין לו למנוע מלעסוק לעולם".

תניא ספ"ט "וגם אהבה לבדה אינה נקי בשם עבודה בלי יראה תתאה לפחות שהיא מסותרת בלב כל ישראל כמ"ש לקמן וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבשובו אל ה' גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח אך כשעושה סתם לא לשמה ולא שלא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא מאחר שלא נתלבש בו עדיין שום קליפה דנוגה ולכן לעולם יעסוק אדם כו' וכן הענין בתפלה שלא בכוונה כמ"ש בזהר".

(40 בכורות ו, ב "איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל דבהמה טהורה נמי חידוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב וכיון דחידוש הוא בבהמה טמאה נמי לישתרי קמ"ל . . איצטריך סד"א הואיל וליכא מידי דאתי מחי ושרייה רחמנא והאי חלב כי אבר מן החי הוא ושרי והילכך אפי' בבהמה טמאה לישתרי קמ"ל, וחלב דבהמה טהורה מנלן דשרי אילימא מדאסר רחמנא בשר בחלב הא לחודיה שרי ואימא חלב לחודיה אסור באכילה ומותר בהנאה בשר בחלב בהנאה נמי אסור" עיי"ש בארוכה.

וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו "חלב בהמה או חיה טהורה מותר באכילה, וחידוש הוא שמותר, שלדעת ר' מאיר הסובר דם נעכר ונעשה חלב, הרי מקודם היה דם והאוכלו בכרת, ועכשיו הותר,

ואפילו לדעת הסוברים שאין החלב בא מן הדם, הרי הוא בא מן החי, ואף על פי כן אינו נאסר משום אבר-מן-החי. וכתבו אחרונים שאין הכוונה שהחידוש הוא שהחלב אינו אסור משום אבר מן החי או בשר-מן-החי*, שהרי החלב אינו לא אבר ולא בשר, אלא שהיה אסור משום יוצא מדבר האסור. ויש שכתבו שלולא החידוש היה החלב אסור משום אינה זבוחה, שלא מצינו דבר הבא מן החי ויהיה מותר בלא זביחה" עיי"ש בארוכה. **וש"נ.**

(41 שמות ג, ח "וארד להצילו מיד מצרים ולהעלתו מן-הארץ ההוא אל-ארץ טובה ורחבה אל-ארץ זבת חלב ודבש אל-מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסים". **ועוד.**

(42 פכ"ז "וז"ש הכתו' כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה פיי שישוב מרשעו ויעשה הרע שלו יום ואור למעלה כד אתכפיא ס"א ואסתלק יקרא דקב"ה לעילא. ולא עוד אלא אפי' בדברים המותרים לגמרי כל מה שהאדם זוכה יצרו אפי' שעה קלה ומתכוין לאכפיא לס"א שבחלל השמאלי כגון שחפץ לאכול ומאחר סעודתו עד לאחר שעה או פחות ועוסק בתורה באותה שעה" עיי"ש.

(43 משלי טז, ד "כל פעל ה' למענהו וגם-רשע ליום רעה".

(44 הנאמר בפרשתנו א, ט "וקרבו וכרעיו ירחץ במים והקטיר הכהן את-הכל המזבחה עלה אשה ריחניחוח לה".

יג "והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את-הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחח לה".

יז "ושסע אתו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הכהן המזבחה על-העצים אשר על-האש עלה הוא אשה ריח ניחח לה". - **בסוף דכל קרבן עולה.**

(45 תניא שם.